

מוסדות "חזון עובדיה" ישוב אדם
פרשת כי תבוא תשפ"ד | 397

כתיבה: הרב מרדכי גור
צריכה: הרב יהונתן חרד

עין יצחק

שיעורו השבועי של מרן הראשון לציון
הרב יצחק יוסף שליט"א
בנושאים אקטואליים בתוכנית "קבלת שבת"

מי הוא הראוי להיות שליח ציבור

חז"ל (בקהלת רבה פרשה ט' ס"ז): עיר קטנה, זה בית הכנסת, ואנשים בה מעט, אלו צבור, ובה אליה מלך גדול, זה הקב"ה, ומצא בה איש מסכן וחכם, זה שליח צבור, ומילט הוא את העיר בחכמתו, שבשעה שאומר יהא שמו הגדול מבורך, אפילו יש להקב"ה שטר גזירות של מאה שנה, מוחל הוא על כל עונותיהם. (ועיין שבת קיט: ובתוספות שם.) וש"צ שאינו הגון עונשו גדול, ואין מקיפין לו כשאר עונשים. ועליו אמרו (תענית טז): נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה, זה ש"צ שאינו הגון. ובסנהדרין (ז): לא תטע לך אשרה כל עץ, זה פרנס שאינו הגון, ואין לך פרנס שאינו הגון יותר מש"צ שהוא מזהיר את העם בשיריו ובפיוטיו ולרצותם ולקרבתם לאביהם שבשמים עכת"ד הארחות חיים. וכן הוא בספר כל בו (סי' סה).

ומה שכתב שנהגו שהש"צ יהיה נשוי וכו', אע"פ שיש סמך מהזהיר הנ"ל שמדמה ש"צ לכהן, אבל עדיין אין הכרח לדמותו לכהן גדול ביום הכפורים, שגזרת הכתוב היא שיהיה נשוי. [אלא אם כן נבוא להסתמך על פשט הזהיר בפרשת ויקרא (דף ה' ע"ב), שכל כהן שלא נשא אשה אין קרבנו קרבן, מפני שהוא פגום, והרי הוא כבעל מום וכו' וצ"ע]. אלא נראה יותר שעיקר סמיכת הארחות חיים והכל בו על הטעם שכתבו שהנשוי יש לו פת בסלו, ואשתו משמרתו מן החטא ומהרהורי עבירה הקשים מעבירה (יומא כט), והוא בכלל מ"ש ביתו ריקם מן העבירות, מה שאין כאן כשאינו נשוי. והרמ"א בהגה (סי' תקפ"א סעיף א'), הביא מ"ש הכל בו שהש"צ צריך שיהיה נשוי, וסיים: ומיהו כל ישראל כשרים הם, ובלבד שיהיה מרוצה לקהל. ומבואר שאין מנהג זה לעיכובא, אלא רק לכתחילה היכא דאפשר.

עד כמה לחוש שיהיה נשוי
וראה בשו"ת שביתת יום טוב (חאו"ח סי' י) שהביא מ"ש בשו"ת פני משה ח"ב (סי' כד) בש"צ ת"ח שהוא ש"צ קבוע גם לימים נוראים, ונתאלמן, ויש שרצו לומר על פי דברי הכל בו שאינו רשאי לעבור לפני התיבה עד שינשא אשה, והשיב, שאין לחוש כלל לדברי הכל בו בכהאי גוונא, שהרי מרן הבית יוסף לא הזכירו בדין זה כלל, ולא עוד אלא שאף הכל בו לא אמר כן אלא למנהגא בעלמא, ולא לעיכובא, ואע"פ שאילו היינו באים למנות לכתחילה ש"צ לימים נוראים היינו חושבים לדברי הכל בו, מכל מקום בכהאי גוונא אין להורידו וכו'. וכתב השביתת יום טוב, שבאמת אף הכל בו עצמו לא כתב אלא כשיש לפנינו שני אנשים שכל אחד מהם ראוי למנותו שליח צבור, ושניהם שקולים בתורה ובחכמה ובמעשים טובים, אז נהגו להעדיף את הנשוי על הרווק, אבל אם האחד גדול מחבירו בתורה ובמעשים טובים, גם הכל בו יורה ידיו ידיו שיש להעדיף את הגדול מחבירו תורה ובמעשים טובים אע"פ שאינו נשוי. ואם הוא ש"צ קבוע מכבר ונתאלמן אין להורידו אפילו מפני מי שגדול ממנו בחכמה ובמעשים טובים, וכמ"ש הפני משה שם עכת"ד. וכיוצא בזה כתב בשו"ת מהר"ש גרינפלד ח"ב (סי' ל"ז), שהמנהג שנהגו שהש"צ יהיה נשוי דוקא, אין לו מקור בש"ס ובפוסקים הראשונים, ומניין לנו לדמות ש"צ לכהן גדול ביום הכפורים, אלא ודאי חומר בעלמא היא. ועיקר טעם המנהג נראה מפני שהנשוי יש לו פת בסלו שאשתו מצילתו מן החטא

שאלה: בתקופה זו, ערב הימים הנוראים, מחפשים הגבאים שבכל בית כנסת, שליח צבור ובעל תוקע הגונים וראוים, לתפילות הימים הנוראים. שיעלו את התפילות לפני אבינו שבשמים. ובכן נפשנו לשאול הגיעה, מה הם התנאים הנצרכים לש"צ ובעל תוקע מתאים וראוי?

התנאים לשליח צבור

תשובה: בגמרא תענית (טז), איתא, על שליח צבור של תעניות, שהיו גוזרים תענית אם היתה איזו צרה או בצורת וכיוצא. וכך איתא שם על התנאים לש"ץ ראוי, ת"ר, רבי יהודה אומר, ופרקו טופל ואין לו (שיש לו טף לפרנס ואין לו במה, שכך יהיה לבו נשבר), ושלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו, ועניו (שאינו שחצן שמדבר כל הזמן על עצמו), ומרוצה לעם, ויש לו נעימה וקולו ערב. שמה שאמרו (סי' תקפו ס"ו) כל הקולות כשרים, בשופר אמרו, לא בשליח צבור... לכן יקפידו שלא יהיה צרוד וכו'. ובקי לקרות בתנ"ך ולשנות במדרש בתלמוד בהלכות ובאגדות ע"כ.

והנה כל זה בש"צ של תעניות שהוא בשאר השנה, וכ"ש לימים הנוראים, שראוי לחזר אחר ש"צ מובחר בכל ענינים אלו, וכמ"ש המאירי בחיבור התשובה (עמוד תקכ"א). ויש להוסיף סמך לזה מהזהיר הקדוש (פרשת ויקרא דף יז): וז"ל: אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם, זהו כהן העובד במקדש ונמצא בו חטא וכו', וכיוצא בו שליח צבור שנמצא בו חטא, או לאותם הסומכים עליו, וכו'. אמר ר' אלעזר, ראיתי לאבא (רשב"י) שלא רצה לשמוע תפלה משליח צבור בימי ראש השנה ויום הכפורים אלא אם כן עמד עליו שלשה ימים לפני כן לטהרו ולקדשו. ע"ש.

ובארחות חיים (הלכות תפלה אות עח) כתב: כשם שהכהן צריך ללמוד חמש שנים הלכות עבודה קודם שיעבוד במקדש (חולין כד), כך צריך הש"צ להרגיל עצמו בסדר תפלה וקריאת התורה זמן רב קודם שיהיה ש"צ, שהתפלה נקריית עבודה, כמ"ש (בברכות כו) תפלות כנגד תמידים תקנום. ואם אינו יודע בעצמו שהוא בקי מאד ויכול להשמר משגיאה, אין לו להכניס עצמו בעבודת השי"ת להיות אמצעי בין ישראל לאביהם שבשמים. וצריך להיות בן כ"ח שנה ומעלה, כמנין שנות העובדים עבודה במקדש. [ור"ל לויים, וכמ"ש (במדבר ח' כ"ד) זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבא לצבוא צבא בעבודת אהל מועד. אבל כהנים כשרים לעבוד משיבאו ב' שערות, וכמבואר בספרי ר"פ בהעלותך. ובחולין (כד).] ואע"פ שגם בלויים אין השנים פוסלים אלא באהל מועד שבמדבר, וכמ"ש בספרי ובחולין שם, וכן פסק הרמב"ם (בפרק ג' מהל' כלי המקדש הלכה ח'), אין זה אלא לסמך בעלמא]. ומצוה מן המובחר שיהיה מבן שלשים שנה ומעלה שאז לבבו נכנע יותר.

אם צריך שיהיה נשוי

וסיים בארחות חיים: ונהגו שאין ש"צ מתפלל אלא מי שהוא נשוי אשה, דומיא דכהן גדול ביום הכפורים שצריך להיות נשוי, שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו, ביתו זו אשתו (יומא ב). והוא כדי לשומרו מן החטא, וכמ"ש (ביבמות סג) דיינו שמצילות אותנו מן החטא. ואמרו

ידיעה, שולחים את בניהם לחינוך חילוני, וזה לא המדובר כאן. אא"כ מכיר ויודע, ובכל אופן שולח את בניו לחינוך כפרני, שאז אין למנותו ש"ץ.

בעל תשובה

יש שרצו לומר, שכיון שמבואר שאין למנות ש"ץ שיצא עליו שם רע בילדותו, ע"כ אין למנות בעל תשובה להיות ש"ץ, כי הרי יצא עליו שם רע בילדותו.

אולם העיקר שאפשר למנות ש"ץ גם לבעל תשובה אמיתי שחזר בתשובה שלמה, ונתקרב תחת כנפי השכינה, וראה בילקוט יוסף ימים נוראים (סימן תקפ"א סעיף י"א). אולם כ"ז דוקא כשהוא בעל תשובה אמיתי שמתבטל לגדולי הדור, ושומע לדעתם, ולא כשחושב עצמו לגדול הדור וכבר נהיה כצדיק וחסיד ונוהג כדעתו בכל דבר ואינו מתבטל לדעת גדולי הדור.

לעלות ש"ץ לע"ג ההורים

יש נוהגים שבשנה על האב והאם עולים כש"ץ, להרבות בזכויות לאביו ולאמו. וכן יש שמקפידים ביום השנה של ההורים לעלות כש"ץ. מנהג זה לא פשט אצל הספרדים, ומסתפקים באמירת הקדיש, ולכן אין בזה חובה.

אמנם גם לאשכנזים, יש לשים לב שלפעמים יוצא תקלה מדבר זה, ואז עדיף שלא לעלות, ולדוגמא, אם מתפלל בבית הכנסת של עדה אחרת, כגון ספרדי שרוצה לעלות אצל אשכנזים בתוך השנה, וגבאי בית הכנסת אינו מוכן שיתפללו בנוסח אחר מבית הכנסת, ולכן רוצה שיתפלל דוקא בנוסח אשכנז. הנה בדבר כזה אסור לו לשנות, ואל תטוש תורך אמך, ועדיף שלא יעלה ש"ץ מאשר שישנה את המבטא או הנוסח. וכל המשנה ידו על התחתונה.

והדין בזה גם באשכנזי המתפלל אצל ספרדים, שלא יעלה חזן וישנה את הנוסח או המבטא. אלא שבזה הדבר יותר קל, כי הרי ראינו מעשה רב אצל הגאון רבי נתן אדלר רבו של החת"ס שלמד המבטא הספרדי והיה מתפלל כך. אבל בכל אופן לא כדאי שישנה. אלא אם כן גבאי בית הכנסת מסכימים שיתפללו באיזה מבטא שנוהגים, הנה מה טוב שאז יכול לעלות ש"ץ לזכות אביו ואמו.

ומהרהורי עבירה, וכמו שסיים הכל בו שם, ולכן מנהג זה דוקא כשיש שני אנשים המועמדים למשרת שליח צבור, ושניהם שקולים במדה שוה בתורה ובמעשים טובים, אז יש להעדיף ולהקדים את הנשוי על הרווק, אבל אם הרווק בלבד בן תורה וירא שמים, הדבר ברור שמעלה זו יותר חשובה ממעלת נשוי, ולו משפט הבכורה עת"ד. וכ"כ המשנה ברורה (סי' תקפ"א ס"ק י"ג). ע"ש. (וכיוצא בזה כתב בשו"ת שואל ונשאל ח"א סי' יט, לענין ש"ץ שהוא פחות מגיל שלשים). וראה עוד בשו"ת כנסת הגדולה (סי' תרי"ט הגהות בית יוסף אות ו') שכתב, שראה בקושטא כמה תלמידי חכמים רווקים שהיו עוברים לפני התיבה להתפלל ביום הכפורים בפני גאוני עולם, ולא היו פוצים פה למחות על כך, ונראה שהיו סוברים שדוקא בעבודת בית המקדש גזירת הכתוב היא שלא יעבוד כהן גדול אלא אם כן הוא נשוי, שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו, ואין ללמוד מכאן לענין שליח צבור ביום הכפורים ע"כ. וראה עוד בברכי יוסף (סי' תקפ"א ס"ק י"א). ולכן אם הש"ץ תלמיד חכם שעוסק בתורה וירא ה' מרבים, אע"פ שאינו נשוי עדיף למנותו לשליח צבור לימים נוראים, יותר מש"ץ אחר נשוי שאינו בן תורה כמוהו, וכדברי האחרונים הנ"ל, אשר דבריהם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת.

שלא יהיה עובר עבירה

והעיקר לדקדק במה שהזכירו חז"ל (בתענית טז ע"א הנ"ל) שהש"ץ יהיה ירא שמים, וביתו ריקם מעבירות, דהיינו שלא יהיה בבניו ובני ביתו והנלווים אליו עוברי עבירה. וכמ"ש הרמב"ם והשלחן ערוך כ"ל. וראה בשו"ת דברי מלכיאל חלק ה' (סי' רס) שכתב, אודות שוחט ובודק שלקח את בנו לבית ספר חפשי, שהדבר ברור שאיש כזה פסול להמשיך בעבודת הקודש בשחיטה ובדיקה, אע"פ שאנו רואים שמתנהג בתורה ובמצוות ככל בני ישראל הכשרים, שאין זה מחמת יראת שמים, אלא מחמת הרגלו מנעוריו, ובקרבו ישים ארבו, ובסתר לבבו אינו מאמין בתורה מן השמים, ואם כן בודאי שאין לו עוד שום נאמנות על שחיטה ובדיקה כדת ע"כ. אולם כל זה אם באמת עושה כן במודע, אבל יש לדעת שמצוי היום הרבה חילונים, שאינם יודעים, ואינם מכירים, וחושבים שמי ששומר תורה ומצוות זה חרדים ממאה שערים שזורקים אבנים, כי יש מאנשי התקשורת שאינם מחבבים אותנו בלשון המעטה, ועל כן זה מה ששומעים אותם חילונים, ומחוסר

העלון להצלחת התורם היקר רחמים לוי (רמי לוי) ובני משפחתו
להנצחת העלון הבא לעילוי נשמת יקירך m0507497878@gmail.com

מהנצשה במוסדות "חזון צובדיה" ישוב אדם

חובשי בית המדרש יצאו לטיול גיבוש

ראש בית המדרש עם צעירי הצאן בקבר מרן

מפעילות המוסדות:

כולל אברכים | כולל יום שישי | כולל בעלי בתים | מדרשיה לנוער | מדרשיה לבנות | ארגון בני הישיבות | ארגון הילדים בן מלך

גם ארצה יכול להיות חלק מפעילות המוסדות!

לתרומות: עמותת חזון עובדיה שע"י מרכז רוחני תורני תל ציון - בנק מזרחי טפחות סניף 591 מ"ח 105767

לקבלת העלון במייל ולכל הארה והערה:
m0507497878@gmail.com

ניתן להאזין לשיעור בכל יום שישי בשעה 15:40
ברשת מורשת ובשידור חוזר בטלפון: 0799165000